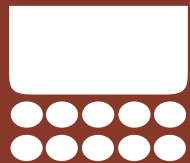

RIKSTEATERN

riksteatern.se/minflykt

P1

sverigesradio

#MINFLYKT

LÄRARHANDLEDNING

FN:s definition av en flykting:

En person som lämnat sitt hem och som inte kan återvända dit på grund av fruktan för förföljelse beroende på etnicitet, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp, religiös eller politisk uppfattning.

Intro

Fler än 50 miljoner människor runt om i världen befinner sig just nu på flykt undan krig, konflikt, våld, övergrepp, förföljelse och terror. Över 33 miljoner var på flykt i sitt eget land. Men vem är då flykting? FN:s definition av en flykting är en person som lämnat sitt hem och som inte kan återvända dit på grund av fruktan för förföljelse beroende på etnicitet, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp, religiös eller politisk uppfattning. Flyktingar är även de som tvingats lämna sitt hemland på grund av krig eller inbördeskrig. Med internflykting menas personer som har flytt väpnade konflikter utan att passera någon gräns. De flesta som tvingas lämna sitt land kommer inte längre än till närmaste grannland. Bara ett fåtal av alla världens flyktingar kommer till Sverige.

De senaste åren har antalet ensamkommande barn och ungdomar ökat kraftigt. Under 2012 sökte 3600 ensamkommande barn och ungdomar asyl i Sverige, majoriteten från Afghanistan, Somalia och Irak. Barn och unga som kommer till Sverige utan föräldrar eller annan släkt befinner sig i en utsatt situation, på flykt från sina hemländer och separerade från nära anhöriga. Läs mer om flyktingar samt ta del av övningar på temat flykt hos www.redcross.se/skolsajt.

Om lärarhandledningen

Den här lärarhandledningen ger olika ingångar till ett samtal om flykt. Allt med utgångspunkt i journalisten Silan Diljens föreläsning om sin egen flykt. Men också det engagemang som #minflykt väckte i sociala medier i samband med att Silans dokumentär sändes i Sveriges Radio 2013. I det här underlaget får du en kort introduktion till bakgrund, utgångspunkt och tema. Vi har även valt att väva in en intervju med Silan som kan vara intressant för eleverna att ta del av och diskutera kring.

Välj de delar ur handledningen som intresserar dig och som kan vara relevanta för din klass! Kloka tankar om hur teaterupplevelser kan bearbetas i skolan finns i skriften *Att öppna nya världar* av Karin Helander, professor i Teatervetenskap. Skriften i sin helhet kan laddas ner på Riksteaterns hemsida; skolscenen.riksteatern.se/attoppnanyavarldar

Samtal efter föreläsningen öppnar upp för viktiga frågor. I samtal föds också möjligheter att dela tankar, känslor och sammanhang som vidgar elevernas referensramar och ger dem nya erfarenheter. Att samtala och diskutera är ett sätt att formulera och prova antaganden, reflektera kring erfarenheter och kritiskt granska olika påståenden och förhållanden. Som lärare kan du själv välja ut de övningar som du tycker passar dina elever bäst. Det är viktigt att samtliga elever får komma till tals, men att du som lärare hela tiden förhåller dig till mänskliga rättigheter som en grund och utgångspunkt i samtalen.

En viktig roll för dig som lärare i övningarna nedan kommer att vara att fördela ordet. I grupper finns det ofta personer som avbryter andra och dessutom de som låter sig avbrytas. Din roll blir att se till att alla får möjlighet att komma till tals och tala till punkt i diskussionerna.

Värderingsövningar är till för att eleverna ska få dela sina åsikter med varandra. Det är viktigt att alla känner att det finns en öppenhet och en möjlighet att få uttrycka sin åsikt, utan att behöva bli alltför personlig eller ifrågasatt. Men det är också viktigt att alla känner att de respekteras. Försök

att konstruera/formulera påståendena på ett sådant sätt att alla känner sig tilltalade. Om någon avstår från att svara i en övning är det helt i sin ordning.

Som lärare leder du processen i gruppen. Det är viktigt att vara mentalt närvarande när någon pratar och att lyssna med inlevelse och engagemang.

Om du vill lyssna på radiodokumentären innan Silans besök hittar du den här:
<http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/280892?programid=909>

riksteatern.se/minflykt

#minflykt

VÄLKOMNA!

© Riksteatern 2015

RESUMÉ

”När jag var fyra år flydde jag från militärjuntan i Turkiet. Mamma höll mig i handen genom taggtråd, minerade åkrar och kulregn. Några månader senare hamnade vi i Sverige. Mamma hade bara sommarsandaler på fötterna när vi klev ut på Arlandas asfalt en sen höstkväll. Vi hade inga handlingar som kunde styrka vår identitet eller som kunde bevisa det vi hade varit med om, men i varsin hand höll min modiga mamma sina två barn, min lillebror och mig. Och där och då började ett nytt liv. Det har gått över 30 år sen dess. Men flykten hit och orsakerna till den har aldrig lämnat mig för det handlar om allt jag är, eller inte fick vara. Det är en historia om identitet, förtryck och modet att gå emot.”

Hösten 2013 sände Sveriges Radio P1-dokumentären *Min flykt* där Silan Diljen berättade om sin flykt till Sverige. Samtidigt drog P1 Dokumentärredaktionen igång crowd sourcing-projektet #minflykt för att lyfta andra flyktberättelser. Det var som att lyfta på ett lock. Sociala medier fylldes med berättelser om krigens och militärkupperna som människor har flytt från. De delade med sig av minnen om minfält och fängelsehålor, men också om vardagen mitt i allt det brutala. Om att steka pannkakor medan bomberna faller eller sitta i frisörstolen medan människor plockas och för alltid ”försvinner” från gatorna utanför. Nätet fylldes med hundratals unika och autentiska flyktberättelser. Berättelser som har format individer men också skapat kollektiva historier om såväl skuld som stolthet – berättelser som har knäckt människors liv men också gjort dem oerhört starka.

Historierna kom främst in via mejl, twitter och facebook och skapade en viral minnesbank över människors flykt. Östtyskland, Finland, Estland, Balkan, Chile, Kurdistan, Iran, Vietnam är bara några av de länder och regioner som människor har lämnat sedan 1940-talet för att få ett bättre liv i Sverige. Sverige är rik på de här berättelserna men de berättas sällan utifrån de som upplevt dem. Det unika och nya med #minflykt var att faktiskt lyfta de här historierna på de berördas villkor och i ett brett omfång. De som bar på erfarenheterna fick

också äga sina historier. Det fanns inga mellanhänder som filtrerade situationer, utan allt fick plats helt ocensurerat.

Sveriges Radio valde att lyfta in berättelserna från nätet in i etern och gjorde flera timmars reportage av dem i olika former. Historierna nådde också utanför radion, till Gomorron Sverige i SVT, Dagens Nyheter, Upsala Nya tidning, Rummet, Politism och Aftonbladet.

I mars 2014 togs också publikens flyktberättelser till Dramaten där de dramatiserades av teaterns skådespelare. #minflykt gav en arena till ett brett offentligt samtal om flykt på de berördas villkor och med deras tolkningsföreträdare. Satsningen skildrade flykt och flyktingar bortom stereotyperna. Den lyckades till och med att förknippa flykt med en positiv laddning. I samband med vår turné erbjuder vi nu elever i högstadiet och gymnasiet möjligheten att möta Silan Diljen, lyssna på hennes berättelse och ta samtalet vidare till nya kanaler.

Silan och hennes mamma hemma i vardagsrummet innan militärkuppen.

A close-up portrait of a woman with long, dark hair, looking directly at the camera with a neutral expression. The background is a solid, warm orange-red color.

Intervju med journalisten Silan Diljen

Varför ville du göra det här reportaget?

Jag ville förstå vad jag var med om när jag var barn. Flykten bygger på erfarenheter som har byggt och format mig. Samtidigt var den också ett svart hål som jag längtat efter att få fylla med bilder. Reportaget gav mig möjligheten att på egna villkor göra upp och försonas med en plats som jag en gång flydde från.

Vad är det mest positiva som din flykt har gett dig?

Den har stärkt mig och också blivit min kompass i vardagen. Det är få saker jag upplever att jag inte skulle klara av – jag klarade ju av en flykt vid endast fyra års ålder.

Varför var det viktigt för dig att skapa ett socialt forum som #minflykt?

Det är viktigt att känna att man äger sin egen historia. Ett

sätt att göra det på är att berätta om den. Därför ville vi lyfta de berättelser som många bär på men som få pratar om. De här berättelserna är också en viktig del av svensk nutidshistoria. Det var lite som att lyfta på ett lock, många ville berätta och twitter fylldes av människors flyktberättelser.

Har du tankar kring hur man kan bemöta människor med erfarenheter av flykt?

Jag tycker generellt att det är viktigt att våga prata. Alla tacklar sina erfarenheter olika, men det är viktigt att tillåta sig att vara nyfiken och ödmjuk.

Varför är det viktigt för dig att komma ut till skolor med den här berättelsen?

Många som flyr till Sverige är barn. För dem är det viktigt

att det finns människor vars berättelser de kan spegla sig i. Jag har inget minne av att någon lärare frågade mig vad jag hade varit med om. Om någon hade frågat hade det kanske varit lättare att prata om det. Istället hade jag under flera år svårt att prata om flykten och saknade också minnesbilderna.

Har du några råd till lärarna inför ditt besök?

Jag tycker att man ska lyssna till alla åsikter som finns i ett klassrum. Men när det gäller människors lika värde har man som vuxen ett ansvar. Det kan finnas elever som bär på erfarenheter av flykt och det är viktigt att vara uppmärksam på vad som händer hos de här eleverna och att fånga upp deras reaktioner.

ATT GÅ PÅ TEATER MED EN SKOLPUBLIK

Nedan är ett utdrag ur Karin Helanders *Att öppna nya världar*. Vi tycker att stycket också väl fångar in upplevelsen av att lyssna på ett föredrag, som i fallet med #minflykt

De flesta barn och ungdomar kommer till teatern genom skolans försorg. Lärarna och övriga vuxnas inställning till teatern är därför av stor betydelse. Skolelever förknippar tidigt teater med skolan, vuxenvärldens krav på fostran och nyttan av kunskap. De vet att de "bör" lära sig något på teatern. Ibland är det lätt att dra förhastade slutsatser av stämningen i salongen. Vi tror gärna att tysta elever är mer intresserade än de som reagerar mer högljutt. Men skenet kan bedra. En på ytan orolig publik kan vara mer intresserad och engagerad än den tysta. Ung publik uttrycker känslor mer fysiskt än vuxenpubliken och på ett sätt som vuxna ibland missbedömer. Skratt kan bero på nervositet eller på att föreställningen snuddar vid tabun eller pinsamheter. Det kan spridas oro i salongen när teatern handlar om berörande situationer och starka känslor. Och ibland kan reaktioner i salongen vara riktade mot kamrater, lärare eller själva situationen – inte nödvändigtvis mot föreställningen. Respektera varje elevs syn på föreställningen och lyssna på dem som vill diskutera.

Några kanske vill ha sin upplevelse för sig själv, åtminstone direkt efter föreställningen:

"Jag blev så starkt berörd att jag hade en obehagskänsla i kroppen efteråt! Efter föreställningen ville jag inte riktigt prata om pjäsen, tills känslorna hade lagt sig."
Publikröst ur Ung scen/öst

Damaskus 1982. Silan, hennes mamma och lillebror fotas för falska pass som ska ta dem till Sverige.

ÖVNINGAR ATT GÖRA INNAN SİLANS BESÖK

Dela in eleverna i grupper om fyra personer och ge dem någon eller några av uppgifterna nedan:

1. Intervjua en människa i din närhet som du vet har kommit till Sverige som flykting. Arbeta gemensamt i gruppen med att sätta ihop fem frågor som ni tycker kan vara relevanta och bra att ställa till personen i fråga. Redovisa därefter era respektive intervjuer för varandra i klassen och diskutera de tankar och funderingar som kommer upp.

2. Uppmana eleverna att gå in på Twitter och läsa igenom de inlägg som finns taggade på #minflykt. Be varje elev att individuellt välja ett inlägg under #minflykt och låt dem därefter i sina grupper diskutera vilka inlägg de valt ut och varför just de inläggen fångade deras uppmärksamhet.

3. Diskutera först i de mindre grupperna vilka länder som eleverna tror att Sverige tar emot flest flyktingar från. Lyft därefter diskussionen till ett samtal mellan alla i klassen. Ge i uppgift åt respektive grupp att ta fram en lista på vilka länder det faktiskt är. Eventuellt kan uppgiften också kompletteras med att kika på hur det såg ut för tio år sedan samt hur det ser ut idag och en diskussion kring vad det beror på.

VÄRDERINGSÖVNING

Instruktion:

Ställ ut en cirkel med stolar. En stol till varje deltagare plus en extra tom stol. Deltagarna reagerar individuellt på varje påstående som du som övningsledare läser upp. Man väljer att sitta kvar om man inte håller med men byter stol eller reser sig om man inte håller med. Om eleven inte vet eller inte kan ta ställning sitter han/hon också kvar. Efter varje påstående, frågar du ett par elever med varje åsikt varför de resonerat som de gjort och valt att sitta kvar eller flytta på sig. Det är bra om ni förbereder er inför övningen genom att läsa på en del om den flyktingpolitik som Sverige bedriver.

Påståenden:

- Sverige bedriver en bra flyktingpolitik.
- Vår kommun ska ta emot flyktingar.
- Det är viktigt att vi fångar upp de erfarenheter och berättelser som människor som flytt till Sverige bär med sig.

EFTER SİLANS BESÖK

1. Minnesrunda

I den första beskrivande fasen är tanken att eleverna i sina beskrivningar ska hålla sig nära det som hände under Silans besök. Låt så många elever som möjligt bidra med olika delar fram till att hela Silans föreläsning återberättas i klassen. En gemensam beskrivande minnesrunda blir på detta sätt en överenskommelse om vad som faktiskt hände på scenen. Prova frågor som:

Minns du hur Silans historia började?

Varför var det viktigt för henne att berätta om sin flykt?

Vilka involverade hon i sin dokumentär?

Hur såg händelseförloppet ut?

Varför var det viktigt för henne att ta med sig sin dotter?

Beskrivningen bidrar till att påminna varandra om händelser som först kanske inte förefallit så viktiga men som kan visa sig ha haft stor betydelse för hur eleverna uppfattade och upplevde samtalet.

2. Reflektionsrunda

En beskrivande del kan följas av frågor om hur eleverna associerar kring olika händelser i samtalet. Vad tänker du på i den situation du beskrev? Hur tänker de andra i gruppen om det?

3. Personliga reflektioner

I den tredje nivån lyfter man fram mer personliga associationer, sådana eleverna kan vara ensamma om att ha. Prova frågor som:

Kände du igen något av det som Silan beskrev?

Vad påminde de olika delarna i hennes berättelse dig om?

FYRA HÖRN

Instruktion: Övningen är till för att fundera över sina egna tankar och åsikter. Gör det tydligt att alla åsikter är lika mycket värda. Dela in rummet med ett område från ett till fyra i varje hörn. Läs upp uttalandet och frågan. Dirigera eleverna till hörn nummer ett om de väljer ställningstagande nummer ett osv. Läs upp alternativen två gånger. Poängtera att varje elev ska fundera över vad han/hon tycker själv. Ge eleverna ett par minuter att prata ihop sig i sitt hörn om hur de har tänkt. Om någon står ensam i ett hörn, går du som leder övningen in och diskuterar med den eleven om hans/hennes åsikt. Låt ett par personer från varje hörn förklara hur de har tänkt. Låt varje hörn förklara sin åsikt. När alla hörn fått presenterat sin åsikt lämnar du möjlighet för alla att byta hörn det vill säga byta uppfattning.

Frågeställningar samt teman på hörn.

Vad är styrka?

- Att vara fysiskt stark.
- Att veta sitt eget värde.
- Att göra något fast man egentligen är rädd.
- Annat alternativ.

Vad skulle du göra om det landet du bor i drabbas av ett krig?

- Försöka fly till ett annat land.
- Stanna kvar och försöka bygga ett liv ändå.
- Följa samma val som din familj/vänner gör.
- Inget av ovanstående.

Berättelsearkivet

Låt eleverna fundera över en upplevelse som de bär med sig från sin egen barndom och som har betytt mycket för dem. Är det ett minne som väcker glädje eller sorg? Är det en längtan de har haft eller en situation som de specifikt minns. Låt eleverna sätta ner sina minnen i korta berättelser. Vad vill de göra med berättelserna? Vill de samla dem under en egen #?

Låt dem även försöka fånga sitt minne eller sin upplevelse formulerad som en tweet på 140 tecken, inklusive #minflykt.

Sifan och hennes mamma Sabiha under inspelningen av #minflykt vid syriska gränsen.

PRODUKTION

Av och med: **SÏLAN DILJEN**

Dramaturg: **EVA-MARIA DAHLIN**

Producent: **BERIVAN YILDIZ & JENNY ENGSTRÖM**

Teknisk projektledare: **PER LARSSON**

PR-ansvarig: **GILDA ROMERO**

Lärrarhandledning: **JOSEFIN LINDBERG**

Porträttfoto: **MARTINA HOLMBERG/SVERIGES RADIO**

Konstnärlig ledare Barn & Unga: **BENGT ANDERSSON**

Samarbetspartner: **SVERIGES RADIO, P1 DOKUMENTÄR**

RIKSTEATERN – Scenkonst som sätter tankar och känslor i rörelse, för alla överallt. Över 40.000 medlemmar skapar möjligheternas scen och öppnar mötesplatser i hela Sverige.

Riksteatern / 145 83 Norsborg
Tel: 08-531 991 00 / Fax: 08-531 830 12
info@riksteatern.se / riksteatern.se

Aktuell turnéplan finns på riksteatern.se/minflykt
Lärarhandledning finns på skolscenen.se/riksteatern
#minflykt

Trettio år senare reser Silan tillbaka i flyktens fotspår med sina döttrar.

RIKSTEATERN

